

Цегельник Н.І.,
к.е.н., доцент
Поліський національний університет,
м. Житомир

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ТА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Питання економічної безпеки територіальної громади набуває критичного значення в умовах російської агресії про України, оскільки вона є основою для стабільності та розвитку місцевої спільноти. Ефективне управління економічними ресурсами на рівні громади сприяє укріпленню національної безпеки України, забезпечуючи стійкість та розвиток регіональних економічних структур.

Рішення проблем економічної безпеки територіальної громади має стратегічне значення для зміцнення суверенітету та територіальної цілісності України в умовах військового конфлікту з росією. Забезпечення економічної безпеки територіальних громад є невід'ємною частиною стратегії зміцнення національної безпеки України під час війни та в процесі відновлення після неї.

З огляду на те, що в Україні на сьогоднішній день не існує законодавчого визначення термінів «економічна безпека» та «економічна безпека територіальних громад», як у загальному, так і в об'єктному контексті, у наукових працях українських дослідників особливо підкреслюється необхідність обґрунтування змістовних характеристик економічної безпеки на основі її системоутворюючих складових.

В цілому, концепція «економічна безпека» зазнала значних переосмислень в економічній теорії через зміни в умовах зовнішнього середовища та з огляду на фактори, що впливають на управлінські процеси різних об'єктів, які вимагають оцінки рівня їх самодостатнього розвитку.

Цал-Цалко Ю.С. та Бедер Д. А. [1] виділяють ключові характеристики поняття економічної безпеки держави, спираючись на визначення вітчизняних дослідників:

- стійкість та стабільність – ці поняття охоплюють здатність протидіяти як внутрішнім, так і зовнішнім загрозам, що вимагає міцних і надійних зв'язків між

усіма елементами економічної системи, стабільного економічного розвитку та готовності до подолання дестабілізуючих факторів;

- економічна незалежність – характеризує можливість суб'єктів економічної безпеки самостійно ухвалювати та реалізувати стратегічні економічні та політичні рішення для свого розвитку, а також ефективно використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення стабільності і прогресу;

- самовідтворення та саморозвиток – ці аспекти передбачають створення умов для ведення ефективної економічної політики та забезпечення розширеного самовідтворення, а також конкурентоспроможності національної економіки на міжнародній арені;

- національні інтереси – характеризують здатність національної економіки захищати свої економічні інтереси.

При розгляді питань розвитку територіальних громад Білик Р.Р. [2] акцентує на сутності "економічної безпеки на рівні територіальної громади", визначаючи її в контексті загроз, які можуть вплинути на функціонування та розвиток громад, зокрема інституційних "пасток", що вимагають детального дослідження та подальшого усунення.

Економічна безпека територіальних громад, на думку Бурика М. та Попова О. є основою для забезпечення базових потреб населення, підвищення якості життя, сприяння сталому розвитку та захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз. До загроз, що можуть вплинути на економічну безпеку територіальних громад в Україні, відносяться бюджетний дефіцит, спад основного капіталу, безробіття, міграція населення внаслідок військових конфліктів, руйнування інфраструктури та підприємств, мінування територій, а також екологічні проблеми [4].

Бурик М. М. [3] визначає економічну безпеку територіальних громад як багатовимірну концепцію, що охоплює різні аспекти, зокрема стійкість економічної системи, захист економічних інтересів та забезпечення добробуту населення. Автор пропонує класифікацію основних концепцій і підходів до економічної безпеки територіальних громад, які поділяються на кілька категорій:

1. Системний підхід – розглядає територіальну громаду як складну систему, де економічна безпека залежить від взаємодії численних елементів, включаючи економічні, соціальні, політичні та екологічні компоненти. Важливе значення

надається аналізу внутрішніх та зовнішніх загроз, а також здатності системи протистояти цим викликам і адаптуватися до змін.

2. Функціональний підхід – акцентує увагу на специфічних функціях і завданнях, що забезпечують економічну безпеку, наприклад, на захисті критичної інфраструктури, управлінні ризиками та забезпеченні фінансової стабільності.

3. Інституційний підхід – вивчає роль різних установ (державних, приватних, громадських) у забезпеченні економічної безпеки територіальних громад. Наголошується на важливості їх ефективної взаємодії та необхідності розробки відповідної нормативно-правової бази.

4. Комплексний підхід – об'єднує елементи всіх попередніх підходів, що сприяє цілісному та багатогранному розумінню економічної безпеки. Це передбачає інтеграцію заходів у сферах економічної, соціальної, екологічної та політичної безпеки.

На думку Волосюк М. В. та Сіренко І. В. [5], усі наукові підходи до визначення терміну "економічна безпека територіальних громад" можна звести до двох основних напрямів: економічного та політичного.

Проаналізувавши праці вчених, ми визначили, що авторами пропонується розглядати економічну безпеку територіальної громади як стан, що забезпечує життєздатність громади, гарантуючи виконання її місії та цілей, стійкість розвитку та захист від внутрішніх і зовнішніх ризиків. Тому, врахувавши умови сьогодення, що пов'язані зі складним становищем територіальних громад через агресію росії, пропонуємо, під визначенням «економічна безпека територіальної громади» розуміти комплекс елементів (економічних, інформаційних, екологічних, соціальних), що формує конкретну систему в кожній громаді, оскільки територіальні громади мають свої специфічні особливості, які зумовлені тісним зв'язком соціально-економічних відносин із природними умовами цієї території.

Отже, в сучасних умовах територіальні громади стикаються з викликом забезпечення власної економічної безпеки. Економічна безпека територіальних громад є важливим чинником стабільного розвитку. Хоча політики та науковці часто обговорюють економічну безпеку на рівні країни, вона все ж залежить від подій, що відбуваються на місцевому рівні. Забезпечення економічної безпеки

територіальної громади сприятиме зміцненню її економічного потенціалу, створенню сприятливого середовища для бізнесу та залученню інвестицій, що, в свою чергу, підвищить конкурентоспроможність територіальної громади та призведе до довгострокового зростання і сталого розвитку регіону.

Список використаних джерел:

1. Бедер Д., Цаль-Цалко Ю. Формування економічних індикаторів національної безпеки в умовах цифровізації бізнесу та змін в економіці. *Суспільство та безпека*. 2024. № 1 (2). С. 3-13.
2. Білик Р.Р. Забезпечення економічної безпеки на рівні територіальної громади: принципи, підходи, критерії. *Економіка. Управління. Інновації*. 2015. Вип. № 3 (15). URL: <https://www.irbis.nbu.gov.ua> (дата звернення: 11.11.2024)
3. Бурик М. М. Нормативно-правове забезпечення економічної безпеки територіальних громад. *Наукові перспективи*. 2024. № 6 (48). С. 73-88.
4. Бурик М. М., Попов О. В. Забезпечення економічної безпеки територіальних громад в умовах бойових дій на території України. *Економіка і регіон*. 2023. № 4 (91). С. 243-248.
5. Волосюк М. В., Сіренко І. В. Економічна безпека територіальної громади в системі забезпечення її сталого розвитку. *Економіка та держава*. 2021. № 6. С. 105–109.